

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

ELECTRONIC EVIDENCE IN CASES ABOUT VIOLATION OF CUSTOMS RULES

Остафійчук Л.А., к.ю.н.,
доцент кафедри процесуального права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті розглянуто теоретичні та практичні проблеми застосування електронних доказів у справах про порушення митних правил за законодавством України. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані із правильністю ідентифікації, збирання, здобуття та збереження електронних доказів для їх подальшого використання у справах про порушення митних правил. Проаналізовано підстави застосування інформаційних технологій та інформаційних ресурсів в митній справі загалом, при виконанні митних формальностей і виявленні та фіксації порушень митних правил. З'ясовано поняття електронних доказів та порядок їх отримання у справі про порушення митних правил. Доведено, що чіткої процедури збирання і дослідження таких доказів, порядку встановлення особи, яка розмістила чи здобула певну інформацію, на рівні закону не визначено. З урахуванням наявної судової практики, здійснено дослідження проблемних аспектів використання електронних (цифрових) доказів у судовому провадженні при розгляді справ про порушення митних правил. Визначено недоліки нормативно-правового регулювання щодо порядку ідентифікації, збирання, здобуття та збереження електронних доказів. Запропоновано, що поряд із зняттям інформації з пристрою потрібно фіксувати час її зняття, хто таке зняття виконав і чи має ця особа відповідні права, а також забезпечити цю інформацію безпосередньо в базі даних від псування, корегування і знищення. Інакше розглядатиметься питання про втрату цифрового доказу, наслідком чого буде закриття провадження у справі про порушення митних правил. На основі проведеного дослідження обґрунтовано необхідність застосування Національного стандарту України «Інформаційні технології. Методи захисту. Настанови для ідентифікації, збирання, здобуття та збереження цифрових доказів» при розгляді судом справ про порушення митних правил.

Ключові слова: митні правила, бази даних, інформація, правопорушення, докази, електронні докази.

The article considers the theoretical and practical problems of using electronic evidence in cases of violation of customs rules under the laws of Ukraine. The object of the study is public relations related to the correct identification, collection, acquisition and preservation of electronic evidence for further use in cases of violation of customs regulations. The bases of application of information technologies and information resources in customs business in general, at performance of customs formalities and revealing and fixing of violations of customs rules are analyzed. The concept of electronic evidence and the procedure for obtaining it in the case of violation of customs regulations are clarified. It is proved that a clear procedure for collecting and examining such evidence, the procedure for establishing the person who posted or obtained certain information, is not defined at the level of law. Taking into account the existing case law, a study of problematic aspects of the use of electronic (digital) evidence in court proceedings in cases of violation of customs regulations. The shortcomings of the normative-legal regulation concerning the order of identification, collection, acquisition and storage of electronic evidence are determined. It is suggested that along with the removal of information from the device, it is necessary to record the time of its removal, who performed such removal and whether this person has the appropriate rights, as well as protect this information directly in the database from damage, correction and destruction. Otherwise, the loss of digital evidence will be considered, which will result in the closure of proceedings in the case of violation of customs rules. On the basis of the conducted research the necessity of application of the National standard of Ukraine "Information technologies. Methods of protection. Guidelines for the Identification, Collection, Obtaining and Preservation of Digital Evidence" in Court Proceedings on Violations of Customs Regulations.

Key words: customs regulations, databases, information, offenses, evidence, electronic evidence.

Постановка проблеми. Митний кодекс України (далі – МК України) – чи не єдиний кодифікований акт, який містить положення про використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у державній митній справі. Так, глава 5 МК України включає норми щодо: застосування інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення (ст. 31), застосування електронних документів та електронного документообігу в митній справі (ст. 31-1), вимоги щодо відповідності національним стандартам інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення (ст. 32), інформаційні ресурси (ст. 33), реалізація механізму «єдиного вікна» (ст. 33-1), інформаційні, телекомунікаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи і засоби їх забезпечення, що використовуються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (ст. 34), захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів та суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах (ст. 35) [1].

Відмітимо, що основою для формування та функціонування інформаційних технологій у сфері митної справи є Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18.05.1973 р., у якій цим питанням присвячено розділ 7 «Застосування інформаційних технологій». Відповідно до Стандартного правила 7.4. Київської конвенції, нові чи змінені норми

національного законодавства повинні передбачати: – електронні способи обміну інформацією як альтернативу вимозі представлення письмових документів; – поєднання електронних та документарних методів посвідчення дійсності та ідентичності; – право митної служби залишати в себе інформацію для використання у митних цілях та, у разі потреби, обмінюватися такою інформацією з іншими митними службами та з усіма іншими користувачами, якщо це допускається законом, за допомогою електронних способів обміну інформацією [2]. Київська конвенція таким чином закріпила основи максимального практичного використання інформаційних технологій при виконанні митних формальностей.

Відповідно до МК України та міжнародних норм Державна митна служба України забезпечує функціонування Єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», який працює постійно (24 години щоденно), крім часу, необхідного для його технічного обслуговування [3]. Також, постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 971 затверджено Порядок взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвілних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму

«єдиного вікна». Веб-портал «Єдине вікно» входить до складу інформаційно-телекомунікаційної системи митних органів, забезпечує можливість обміну інформацією з відповідними системами контролюючих органів з урахуванням принципу одноразового подання (внесення) декларантами або уповноваженими ними особами, контролюючими та митними органами в електронній формі необхідних документів та/або відомостей [4].

Сучасні методи роботи у сфері боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, як системи аналізу ризиків й методу контролю, що базується на аудиті, закріплені у Міжнародній конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Конвенція Найробі) і Міжнародній конвенції про адміністративну допомогу у сфері митних відносин (Йоганнесбурзька Конвенція). Зокрема, додаток III «Допомога за запитом щодо контролю» Конвенції Найробі визначає, що «за запитом митної адміністрації однієї Договірної Сторони, митна адміністрація іншої Договірної Сторони передає цій митній адміністрації інформацію щодо наступного: (а) автентичності офіційних документів, що додаються до митної декларації, наданих митній адміністрації запитуючої Договірної Сторони; (б) законності вивезення товарів, які ввозяться на територію запитуючої Договірної Сторони, з території іншої Договірної Сторони; (с) законності ввезення товарів, які були вивезені з території запитуючої Договірної Сторони, на територію запитуваної Договірної Сторони» [5]. А в п. 2 ст. 3 Йоганнесбурзької конвенції зазначено, що прохання про надання допомоги можуть надсилатися як у письмовому так і в електронному вигляді [6].

Вказане свідчить що у митній системі широко впроваджені та застосовуються інформаційні системи і технології не лише при виконанні митних формальностей, а також для виявлення та фіксування порушення митних правил.

Отже є необхідність вивчення питання правильності ідентифікації, збирання, здобуття та збереження електронних доказів для їх подальшого використання у справах про порушення митних правил (далі – справи про ПМП).

Стан опрацювання проблематики. Аналіз наукових праць свідчить, що питання, пов'язані із доказами та доказуванням у справах про ПМП досліджувалися багатьма науковцями, такими як: І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, С.В. Ківалов, Д.В. Приймаченко, О. Чернявська та ін. Однак проблематика цих досліджень не торкнулася електронних доказів у справах про ПМП та правил їх здобуття за допомогою інформаційних технологій, що використовуються у митній системі. В юридичній науці сьогодні мало праць із цього питання. Застосування інформаційних технологій при виконанні митних формальностей були предметом досліджень А.О. Брачук [7], О.А. Фрадинського і А.І. Брендак [8]. Фактичні дані як складова частина доказів, утворених із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у провадженні у справах про адміністративні правопорушення стали предметом наукового пошуку О.Р. Сірата. Однак сучасний розвиток інформаційних систем і технологій створює необхідність інтенсифікації подальших досліджень електронних доказів у справах про ПМП як в теоретичному плані так і з урахуванням практики судів у даному напрямі.

Метою статті є з'ясування теоретичних та практичних проблем правильності ідентифікації, збирання, здобуття та збереження електронних доказів у справах про порушення митних правил у світлі дотримання окремих гарантій справедливого правосуддя при розгляді цієї категорії справ у судах.

Виклад основного матеріалу. Термін «електронні докази» закріплені у процесуальному законодавстві України та визначений як «інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (тек-

стові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет)» [9–11]. Традиційно, до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) відповідних доповнень та змін внесено не було і ст. 251 КУпАП доказами в справі про адміністративне правопорушення визначає будь-які фактичні дані [12].

МК України теж не має терміну «електронні докази», однак ч. 1 ст. 495 МК України серед іншого визначає, що «доказами у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються ... іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді...» [1].

Згідно п. 3 ч. 2 ст. 508 МК України, з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення справи, провадження у справі про порушення митних правил включає проведення такої процесуальної дії, як витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, або належним чином завірених їх копій чи витягів з них. До документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил, ст. 510 МК України відносить у тому числі матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз та банків даних, а також інші носії інформації [1].

Необхідно зазначити, що у юридичній літературі під фактичними даними (тобто доказами в справі про адміністративне правопорушення згідно ст. 251 КУпАП) розуміють докази, що встановлюють або спростовують обставини, які підлягають доказуванню, а також джерела, з яких суб'єктами доказування отримані такі дані, що вказує на їх подвійне значення.

Досліджуючи теоретичні аспекти застосування в адміністративно-деліктному процесі фактичних даних, О.Р. Сірант виділяє погляди декількох груп вчених. Одна з них визначає фактичні дані як дані, які розкриваються як юридичні факти, які визначають подію правопорушення, винність чи невинність особи, а в другому випадку – доказами вважають передбачені законом джерела, які несуть в собі відомості про факти, що мають значення для справи, або які встановлюють ці факти. Інша вважає, що під фактичними даними слід вважати відомості про факти, отримані із законних джерел, а відомостями про факт – інформацією, що забезпечує пізнання факту. У підсумку О.Р. Сірант робить висновок, що у провадженні в справах про адміністративні правопорушення учасники провадження оперують не самими фактами, а відомостями про них, тобто певною інформацією, що має належну процесуальну форму, так як отримані відомості про факти без належного процесуального закріплення не є доказами [13, с. 111].

Оскільки інформація є змістовною частиною фактичних даних, то вони повинні відповідати доказовому статусу, а саме: бути належними, допустимими, достовірними і достатніми, що в сукупності є критеріями оцінки зібраних і досліджуваних доказів.

У відповідності до вимог ст. 245 КУпАП, ст. 486 МК України, завданням у справах про порушення митних правил є своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом.

Отже при розгляді кожної справи суддя зобов'язаний з'ясувати обставини, передбачені ст. 280 КУпАП, ст. 489 МК України, і прийняти судові рішення обґрунтоване конкретними доказами.

Під час дослідження судом електронних доказів з точки зору їх належності, допустимості і достовірності виникають труднощі, оскільки чіткої процедури збирання і дослідження таких доказів, порядку встановлення особи, яка розмістила чи здобула певну інформацію, на рівні закону не визначено.

Наприклад, у справі про ПМП митний орган в протоколі зазначив, що факт декларування товарної партії ОСОБА_1 підтверджується записами в графах 14 та 54 електронної митної декларації ІМ 40 ДЕ за № UA408050/2021/013621. Однак, в судовому засіданні було встановлено, що даний факт не відповідає дійсності, так як відомості в даних графах ЕМД є різними. В графі 14 декларантом зазначений ФОП ОСОБА_1 з РНОКПП НОМЕР_4, а в графі 54 ЕМД зазначений гр. ОСОБА_5 з РНОКПП НОМЕР_5. При цьому, останній подав дану митну декларацію з використанням власного електронно-цифрового підпису, відомості про який є в митному органі. Отже, даний факт свідчить, що декларацію заповнив та подав митному органу не ОСОБА_1, а ОСОБА_5. За таких підстав судом було задоволено клопотання представника про закриття провадження у справі за відсутністю у діях ОСОБА_1 складу та події адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 472 МК України [14].

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» тлумачить «оригінал електронного документа» як електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги». У випадку, коли автор створює ідентичні за інформацією та реквізитами електронні документи або коли надсилає електронний документ кільком адресатам чи зберігає його на кількох носіях, то усі вони є оригіналами та мають однакову юридичну силу. Копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством. (ч. 1 ст. 7) [15].

Згідно п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про електронні довірчі послуги», електронна ідентифікація – це процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну, юридичну особу або представника юридичної особи [16].

З положень норм цих законів слідує, що фіксуючи порушення митних правил на підставі інформації з електронної митної декларації, яка створена електронними засобами та має візуальну форму, де відображаються дані, які мають значення для правильного з'ясування обставин справи, посадова особа митного органу до матеріалів справи про ПМП зобов'язана додати примірник цього електронного документа в електронному вигляді або на папері у формі, придатній для сприйняття їхнього змісту людиною. Такий електронний доказ необхідно засвідчити в кваліфікованим електронним підписом, а також захистити від внесення правок (якщо від подається в електронному вигляді). Крім того, суду необхідно надавати повну інформацію щодо автентичності особи-автора електронної митної декларації, тобто особи яка її підписувала та подавала митному органу для проведення митних формальностей. Цей крок дозволить митному органу уникати подібних описаних вище ситуацій.

Вартим уваги є питання з'ясування офіційності електронної адреси однієї чи обох сторін зовнішньо-економічного договору, з якої були відправлені електронні листи, подані як електронний доказ у справі про ПМП, в тому числі особи-відправника цих електронних листів. Адво-

кат Ю. Забіяка застерігає від використання в ділових господарських відносинах особистих e-mail, оскільки такі адреси, як правило, є анонімними і не дозволяють ідентифікувати відправника чи отримувача. Юристи не даремно придумали вказувати поштову адресу, e-mail і телефони компанії в кінці договору, у пункті «Підписи сторін». Так як при розбіжностях важливо довести не тільки зміст листування, але й з ким воно проводилось [17].

Слід визнати правильними дії митного органу, який не приймає до уваги електронні товаросупровідні документи, які не містять кваліфікованого електронного підпису, який дозволив би ідентифікувати відправника. Суд теж вважає такі докази неналежними. Наприклад, під час здійснення митних формальностей, а саме огляду кабінки автомобіля, в теці для документів у водія було виявлено копію Експортної декларації митних органів Республіки Туреччина № НОМЕР_6 від 09.04.2021 року. Митним органом було встановлено, що відомості про вартість товару – не співпадають, а саме в документах які виявлено та надані водієм, вартість товару становить 125827,30 доларів США, що на 114932,39 доларів США більше ніж зазначено у товаросупровідних документах поданих до митного контролю. В подальшому водієм було надано митному органу e-Fatura (електронний інвойс) № ARE2021000000017 від 08.04.2021, який ним було отримано засобами інтернет-зв'язку від представника фірми відправника. Однак, суд не прийняв до уваги цей документ та визнав наявність в діях ОСОБА_1 складу і події адміністративного правопорушення передбаченого ч. 1 ст. 483 МК України, оскільки його вина доводиться дослідженими та проаналізованими доказами по справі, а саме: протоколом про порушення митних правил, фототаблицями, CMR № 003437 від 08.04.2021, INVOICE NO:ARE2021000000017 від 08.04.2021 року, Carnet TIR № XW84816222, CMR № 003437 від 09.04.2021 року, актом про проведення огляду(переогляду товарів), експортною декларацією митних органів Республіки Туреччина № 21341200EX122068 від 09:04.2021 року, висновком експерта № 1420003301-0422 від 24.05.2021 року, іншими матеріалами справи [18].

Проблемним питанням визнається й питання визначення митним органом вартості предмету ПМП (товару), яке є обов'язковим, оскільки від його вартості залежить стягнення, яке має бути призначене судом. Наприклад, штраф за ПМП згідно ч. 2 ст. 483 МК України сягає 200 відсотків вартості товарів – безпосередніх предметів ПМП з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів ПМП через митний кордон України. Очевидно, що такі санкції за ПМП інколи є суворішими ніж за деякі кримінальні правопорушення, де штраф складає 850 грн. Тому, Європейський суд з прав людини розглядає такі справи про адміністративні правопорушення як справи які підпадають під гарантії ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у кримінальній сфері.

Значення вартості безпосередніх предметів ПМП у протоколі про ПМП є обов'язком митного органу, так як протокол про адміністративне правопорушення згідно ст. 251 КУпАП є одним з доказів у такій справі. Крім цього, обов'язок надання доказів на підтвердження викладених в протоколі відомостей також покладається на особу, яка має право складати відповідний протокол, та не може бути перекладено на суд.

Європейський суд з прав людини у п. 72 Рішення у справі «Карелін проти Російської Федерації» вказав, що збір судом доказів на підтвердження винуватості особи за відсутністю сторони обвинувачення у справах про адміністративне правопорушення свідчить про порушення права особи на неупереджений судовий розгляд [19]. При цьому,

суд не має права самостійно редагувати факти право-порушення, відображену в протоколі, або відшукувати докази на користь обвинувачення, яка, по суті, становить виклад обвинувачення у вчиненні певного правопорушення, винуватість у скоєнні якого певною особою має доводитися в суді. Адже діючи таким чином, суд неминуче перебиратиме на себе функції обвинувача, позбавляючись статусу незалежного органу правосуддя, що є порушенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Водночас, при розгляді і вирішенні справ про ПМП, суди перевіряють об'єктивність визначення митним органом вартості предмету ПМП і надають цьому доказу відповідну оцінку.

Зокрема, суди вважають, що висновок Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень Державної митної служби України щодо вартості предмету ПМП не має базуватися на відомостях з мережі Інтернет, а має визначатися на ціні, яка реально сплачена у країні придбання товару.

Наприклад, у справі про ПМП висновок від 14 червня 2021 року № 1420003301-0478, згідно якого вартість безпосередніх предметів правопорушення становить 82440,00 грн. суд не взяв до уваги, оскільки в ньому зазначено вартість аналогічного товару із весвітньої мережі інтернет на території України, яка є необ'єктивною та завищеною, замість митної вартості, яка базується на ціні, що фактично сплачена за цей товар на території Польщі [20].

В іншому випадку, судом було встановлено, що відповідно до висновку Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень Державної митної служби України № 1420003301-1001 від 13.12.2021 р. щодо встановлення вартості не задекларованих товарів вбачалося, що загальна вартість предметів дослідження, була визначена з використанням порівняльного підходу, який передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного товару з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та досліджуваним об'єктом та застосована знижка у розмірі 10%. Суд не залишив поза увагою той факт, що ринкова вартість товару, що переміщувався через митний кордон України встановлена з мережі Інтернет станом на дату оцінки (посилання за сайти із закінченням на UA, що свідчить про визначення вартості товарів в Україні, що знаходяться у вільному продажу, тобто розмитнені), однак експертом не врахована вартість вказаного товару за кордоном у межах весвітньої акції BLACKFRIDAY «Чорна п'ятниця» на день придбання особистих речей [21].

Тож провадження у зазначених адміністративних справах суди обґрунтовано закрили.

Наступним проблемним питанням, якому майже не приділяється увага дослідників і практиків, є питання надійності потенційних цифрових доказів, які мають походження із цифрових пристроїв, мереж, баз даних Державної митної служби України (далі – ДМСУ). Його важливість пояснюється тим, що цифрові докази можуть бути нестійкими за природою. Вони можуть змінюватися, псуватися або руйнуватися під час неправильного оброблення або перевірення. Обробники цифрових доказів мають бути компетентними стосовно ідентифікації та керування ризиками та послідовності потенційних напрямів дій, якщо мають справу із цифровими доказами. Неправильна робота цифрових пристроїв для оброблення може зробити потенційні цифрові докази, які містять ці прилади, непридатними [22, с. 6]. Тобто поряд із зняттям інформації з пристрою потрібно фіксувати час її зняття, хто таке зняття виконав і чи має ця особа відповідні права, а також забезпечити цю інформацію безпосередньо в базі даних від псування, корегування і знищення. Інакше мова йтиме про втрату цифрового доказу і як наслідок – закриття провадження у справі про ПМП.

Насправді у справах про ПМП як доказова база використовується значний обсяг цифрової інформації з інформаційних баз даних ДМСУ.

Наприклад, при розгляді справи про ПМП, суд дослідив Акт митного огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів поклажі та ручного багажу, в графі 4 якого підставами для огляду (переогляду) було зазначено спрацювання Автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР) 210-1, 401-1, 901-1, 911-1. Однак, відповідно до класифікатора митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами спрацювання системи управління ризиками, до них відносять: код М 201-1 – проведення ідентифікаційного митного огляду без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу; код МФ 401-1 – усне опитування; код МФ 901-1 – застосування технічних засобів митного контролю; код МФ 911-1 – забезпечення ідентифікації товарів та/або транспортних засобів шляхом здійснення цифрової фотозйомки. Зрозуміло, що у цьому випадку судом чітко було встановлено, що посадові особи явно вийшли за межі наданих їм повноважень і замість ідентифікаційного (без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу) здійснили повний митний огляд з розкриттям 100 відсотків пакувальних місць і повним обстеженням транспортного засобу, а тому такий доказ як Акт митного огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів поклажі та ручного багажу суд визнав недопустимим доказом. І саме з підстав порушення процедури митного контролю суд у цій справі провадження закрив, не вдаючись до дій з перевірки порядку здобуття цифрової інформації з інформаційної бази АСАУР [23].

В іншому випадку, в судовому рішенні зазначено, що під час здійснення митних формальностей, згідно інформації, яка міститься в програмно-інформаційному комплексі «Облік транспортних засобів в пунктах пропуску для автомобільного сполучення» Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМСУ було встановлено, що гр. України ОСОБА_1, який слідував водієм у вищезазначеному автомобілі, 03.03.2020 ввіз на митну територію України автобус з реєстраційним номером «4SN4159» (країна реєстрації Чехія), VIN код «YS2K6X20001860504», через пункт пропуску «Краківець-Корчова», митний пост «Яворів», Львівської митниці Держмитслужби в режимі «Тимчасове ввезення до 20 днів», з метою «Комерційне призначення» [24]. Тобто теж використана інформаційна база даних ДМСУ.

Відмітимо, що в жодному із перелічених випадків суд, окрім перевірки інформації, яка роздруковується безпосередньо із бази даних та подавалася як доказ до матеріалів справи про ПМП, не перевіряв її автентичність та цілісність як цифрового доказу, в тому числі правильність її зняття і правомірність приєднання до матеріалів справи. Але в нинішніх умовах такий стан справ неприйнятний, так як доказовий статус цифрової інформації яка на законних підставах функціонує в митних органах практично зводиться до нуля.

Висновки. МК України лише частково вирішує окреслені проблемні питання – що стосується правил обігу інформації в електронних базах даних ДМСУ та функціонування електронного документообігу в митній справі, які поширюються і на виявлення та документування порушення митних правил. Однак МК України не вирішує питання встановлення оригіналу та копії електронного доказу; порядку зняття, засвідчення вірності копії та долучення електронного доказу до матеріалів справи; використання спеціального обладнання та ліцензійних програм для роботи з електронними доказами та ін. Ще одним проблемним питанням є використання у справах про ПМП інформації з мережі Інтернет, яку можна змінити чи видалити в будь-який момент, що призводить до неможливості встановлення факту її існування раніше. Звісно, для

протидії цьому існують різні механізми фіксації змісту електронних доказів: призначення експертизи, використання висновку Центру компетенції адресного простору мережі Інтернет, використання ресурсів архівації мережі Інтернет (www.web.archive.org), формування протоколу фіксації електронного доказу адвокатом чи свідками тощо. Проте цих нюансів МК України теж не враховує.

У зв'язку із тим, що обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначе-

них ст. 255 КУпАП, вирішити окреслену проблему може допомогти Національний стандарт України «Інформаційні технології. Методи захисту. Наставови для ідентифікації, збирання, здобуття та збереження цифрових доказів» [22], який стосується не лише цифрових доказів у відкритих джерелах, а й цифрових даних на конкретних пристроях, зокрема й тих що є у митниці. В подальшій перспективі положення цього стандарту слід імплементувати до законодавства з питань митної справи і боротьби з порушеннями митних правил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митний кодекс України : Закон від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text.
3. Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/>
4. Порядок взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text>
5. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text
6. Міжнародна конвенція про адміністративну допомогу у сфері митних відносин від 27.06.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text
7. Брачук А.О. Міжнародні стандарти системи «єдине вікно» для зовнішньої торгівлі. *Lex Portus*, 2018, № 1. С. 93–104
8. Фрадинський О.А., Брендас А.І. Зарубіжний досвід застосування митних інформаційних технологій. *Інноваційна економіка*, 2020. № 5-6 (84). С. 168–175
9. Господарський процесуальний кодекс України : Закон від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
10. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
11. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
13. Сірант О. Р. Фактичні дані як складова частина доказів, утворених із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки* : збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 107–116.
14. Рішення Першотравневого районного суду м. Чернівців. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102911964#>
15. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
16. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
17. Інтерв'ю Артема Старосек, CEO ресерч-компанії Molfar з адвокатом Юрієм Забіякою. URL: https://jurliga.ligazakon.net/intervyu/202036_elektronni-dokazi-u-sud-ntervyu-z-advokatom-yurm-zabyakoyu
18. Постанова Першотравневого районного суду м. Чернівців від 11.06.2021 № 97645734. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/97645734/>
19. Case of Karelin v. Russia // ECHR. Third Section. Judgment of 20.09.2016. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22karelin%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-166737%22%7D>
20. Постанова суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102126364#>
21. Постанова суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102805822#>
22. Національний стандарт України «Інформаційні технології. Методи захисту. Наставови для ідентифікації, збирання, здобуття та збереження цифрових доказів» ДСТУ ISO/IEC 27037:2017 (ISO/IEC 27037:2012). К. ДП «УкрНДНЦ», 2018. 31 с.
23. Постанова суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102837835#>
24. Постанова суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101739727#>